

Reportatge

Torroella recorre la història catalana a través de la moneda

Una exposició a la Casa Galibern organitzada per la Fundació Mascort reuneix més de dues-centes peces datades entre els segles V aC i el XVIII

El comissari diu que «no vull que sigui només una mostra numismàtica, sinó una història dels principals fets de Catalunya amb la moneda com a fil argumental»

Alfons Petit

«No vull que sigui vista només com una exposició numismàtica, sinó com una història dels principals fets ocorreguts a Catalunya utilitzant la moneda com a fil argumental». L'historiador Salvador Plantalech (Olot, 1972), comissari de *Del pegàs al croat. La moneda catalana del s. V aC al XVIII*, resumeix amb aquestes paraules el plantejament de la nova exposició d'estiu de la Fundació Mascort. La mostra, que es pot visitar fins al 12 d'octubre a la Casa Galibern de Torroella de Montgrí, reuneix més de dues-centes monedes i altres objectes utilitzats com a diners. El recorregut comença amb les primeres emissions gregues d'Empúries i Roses, i arriba fins a la desaparició del sistema monetari català després de la Guerra de Successió.

L'exposició té com a punt de partida les col·leccions de Ramon Mascort Amigó, fundador i president de la Fundació Mascort, i del seu fill, Ramon Mascort Brugarolas, que van morir l'any passat. S'hi han afegit peces de col·leccionistes privats i de fons públics, entre els quals el Llegat Joan Vilaret del Museu d'Història de Sant Feliu de Guíxols. «És una exposició amb un alt valor sentimental, perquè en el fons no deixa de ser un petit homenatge a la figura del creador de la fundació i un dels darrers grans col·leccionistes d'art de Catalunya, amb col·leccions de numismàtica, pintura, mobiliari, ceràmica...», explica Plantalech.

La gènesi de la mostra es remunta a uns anys enrere, quan l'historiador olotí va entrar en contacte amb Ramon Mascort Amigó. Plantalech havia publicat un treball sobre la moneda de la Garrotxa i li va fer arribar un exemplar. Mascort li va explicar que de jove havia adquirit diverses col·leccions numismàtiques i el va convidar a estudiar-les. D'aquí va sortir la idea de dedicar algun dia una exposició de la fundació a la moneda, un tema que encara no havia format part del seu programa anual de mostres monogràfiques, que acostumen a treure a la llum peces que formen part de les diferents col·leccions de Ramon Mascort.

Un nou guió

El projecte inicial, treballat sobretot amb Ramon Mascort Brugarolas, s'havia de centrar en les monedes de les ciutats de la Grècia clàssica i en la seva difusió per la Mediterrània fins a arribar a Empúries i Roses. La proposta no es va poder materialitzar. Després de la mort del pare i el fill, la presiden-

El comissari de l'exposició, Salvador Plantalech, durant una de les visites guiades que s'hi fan. / FUNDACIÓ MASCORT

ta de la Fundació Mascort, Carmen Pascual, va encarregar a Plantalech un nou guió per a l'estiu de 2026: «Em varen avisar l'agost de l'any passat i m'hi vaig posar a treballar».

La proposta definitiva va ampliar la mirada d'aquell projecte amb la intenció de convertir la moneda en un document per explicar la història política, econòmica i cultural del país. «No s'hi parla només de monedes, sinó d'aquells esdeveniments històrics que en cadascuna de les etapes han justificat l'emissió de monedes», apunta Plantalech. En aquest sentit, afegeix que «si simplement mirem una moneda, estèticament ens pot agradar més o menys, però sí aquesta moneda som capaços de contextu-

alitzar-la, de situar-la en el seu àmbit històric, ens aportarà molt més informació».

La mostra ocupa vuit sales. La primera explica els orígens de la moneda metàl·lica, des d'altres formes antigues de diners fins a les peces sorgides a mitjan segle VII abans de Crist al regne de Lídia, a l'actual Turquia. Així, s'hi exposen objectes usats durant segles com a mitjà de pagament, com petxines de cauri o blocs de te preparats per ser trencats en porcions, i també monedes gregues de ciutats com Egina, Siracusa o Atenes. Hi ha algunes de les primeres monedes de la història, fabricades al voltant de 650 anys abans de Crist a l'antic regne de Lídia (a l'actual Turquia), tant amb electró, un

aliatge d'or i plata, com amb la mateixa plata.

La segona sala està centrada en les colònies gregues gironines d'Emporion (Empúries) i Rhode (Roses). Empúries va ser la primera ciutat de la península Ibèrica que va fabricar moneda, al voltant de l'any 500 abans de Crist. Les primeres peces eren petites fraccions, de la mida d'un botó de camisa, inspirades en els models de Focea i Massàlia, l'actual Marsella. Amb el temps, Emporion va encunyar les seves conegudes dracmes amb el pegàs, una imatge que dona títol a l'exposició. «La moneda és un símbol de civilització», assenyala Plantalech, que explica que aquestes emissions

estaven destinades inicialment al comerç exterior, però que progressivament també van introduir les comunitats ibèriques de l'interior en l'economia monetària.

Roses ocupa igualment un lloc destacat. «És la gran oblidada, la segona colònia grega coneguda de la península Ibèrica», remarca el comissari de la mostra. Durant aproximadament un segle va fabricar moneda, amb unes dracmes especialment apreciades per la qualitat dels gravadors i per incorporar el disseny d'una rosa vista per sota. Entre les peces exposades hi ha una dracma d'Emporion del període 260-220 abans de Crist i una altra de Rhode, datada entre els anys 300 i 260 abans de Crist.

La sala següent mostra com els pobles ibers van adoptar l'ús de la moneda i com Roma va utilitzar-la per consolidar el seu domini. Després de la Segona Guerra Púnica, algunes comunitats van poder continuar encunyant peces amb llegendes ibèriques, però adaptades al sistema de pesos romà. «Era una forma de dir -los: us dono un cert grau d'autonomia, però el sistema serà el romà», explica Plantalech.

Diners i propaganda

Amb l'Imperi Romà, la moneda va adquirir també una funció propagandística. A partir d'August, la imatge de l'emperador va ocupar sistemàticament l'anvers, mentre el revers difonia missatges polítics, militars o religiosos. La mostra inclou peces dels principals tallers monetaris romans de Catalunya: Empúries, Lleida, Tarragona i Tortosa. Una de les més singulars és una síliqua de Màxim Tirà, encunyada entre els anys 409 i 411: «És la primera moneda fabricada amb tota seguretat a Barcelona».

El recorregut continua amb les emissions visigòtiques, musulmanes i carolíngies. Roses, Girona, Tarragona, Barcelona i Tortosa van encunyar trients visigots d'or, dels quals se n'exposa una selecció. La presència musulmana hi és representada per dirhams de les taifes de Tortosa i Lleida, peces molt rares que substitueixen les figures humanes per llegendes religioses, trencant tota la tradició iconogràfica monetària anterior.

També s'hi pot veure una moneda barcelonina d'època carolíngia i una representació de les emissions dels comtats catalans. En aquest apartat destaquen els diners encunyats a nom de dues dones que van exercir poder polític: Aurembiaix d'Urgell, al segle XIII, i Teresa d'Entença, un segle més tard. La peça d'Aurembiaix, fabricada entre 1228 i 1231, és presentada com la primera moneda catalana emesa en nom d'una dona. «Són dos personatges històrics que van tenir un poder polític destacat a la Catalunya de la seva època i que eren dones», remarca Plantalech.

La sisena sala està dedicada a l'expansió de la Corona catalanoaragonesa. Les peces permeten seguir primer la presència dels comtes de Barcelona i d'Urgell a Occitània i després l'expansió de la corona cap al sud de la Península i per la Mediterrània. S'hi ha reunit una «molt bona mostra» de les principals monedes fabricades a Barcelona, València, Mallorca, Sicília i Sardenya, però també als dominis catalans de Grècia, com el principat d'Acaia i els ducats d'Atenes i

Neopàtria. Aquest període és també el del croat, la moneda catalana de plata que es va convertir en una de les emissions més prestigioses de la Corona d'Aragó i que completa el títol de la mostra. L'exposició n'inclou una representació àmplia, juntament amb florins i ducats d'or inspirats en els models italians.

El relat arriba després, a la setena sala, a la dinastia dels Àustria, a la progressiva imposició de la iconografia castellana i a les emissions extraordinàries de la Guerra dels Segadors. Durant el conflicte, la fabricació de moneda es va descentralitzar en una trentena de poblacions, entre les quals Girona, Figueres, la Bisbal i Camprodon. Una de les peces destacades és una moneda de cinc sous encunyada a Girona el 1641, a nom del Principat i durant la República Catalana.

La mateixa sala tracta les pellofes, fitxes eclesiàstiques que les comunitats de preveres lliuraven als capellans per gratificar la seva assistència als actes religiosos.

El recorregut per la història de Catalunya es tanca amb la Guerra de Successió, la derrota de 1714, el Decret de Nova Planta de 1716 i la clausura de la seca de Barcelona el 1720. Felip V va eliminar el privilegi d'encunyar moneda als territoris de l'antiga Corona d'Aragó i va imposar el sistema castellà.

La vuitena sala funciona com un epíleg i està dedicada als vuit rals, la moneda de plata fabricada sobretot a les seques americanes de Mèxic, Lima i Potosí. Durant més de tres segles va circular pels cinc continents i es va convertir en «la primera moneda global». L'explotació de les mines americanes, les innovacions tecnològiques en el tractament de la plata i la demanda de l'economia xinesa van afavorir-ne l'expansió. Plantalech calcula que un terç de la plata produïda entre els segles XVI i XVIII (uns 400 milions de monedes) va arribar a la Xina, en bona part en forma de moneda, que es va convertir durant tres segles en el principal producte d'exportació de la monarquia hispànica.

La qualitat del metall, amb una puresa superior al 93%, va fer que els vuit rals fossin especialment valorats. A la Xina, moltes peces van ser contramarcades amb ideogrames per convertir-les en moneda pròpia. També van circular com a moneda legal en territoris tan diversos com Moçambic, Indonèsia, Austràlia o els Estats Units, on van ser oficials fins al 1857.

Cada sala de l'exposició incorpora plafons, mapes i imatges que expliquen què passava en el moment en què es van encunyar les peces. «La moneda és un document històric de primer ordre», afirma Plantalech. «Si som capaços de contextualitzar-la i situar-la en el seu àmbit històric, ens aportarà molta més informació».

Feia més de trenta anys, des de les exposicions comissariades per Jordi Alentorn que va organitzar Caixa de Girona a la Fontana d'Or el 1992 i el 1993, que a Catalunya no es presentava una mostra numismàtica d'aquest abast, assegura Plantalech. «Han passat molts anys i és difícil que en un futur proper es repeteixin els factors que han afavorit aquesta exposició a la Fundació Mascort», afegeix Salvador Plantalech, que signa també l'espectacular catàleg que s'ha editat per documentar la mostra.

Sobre aquestes línies, dues sales de la mostra. / FUNDACIÓ MASCORT

Dues de les monedes exposades. / FUNDACIÓ MASCORT